

LANDSKAB

NR 8 2013 94. ÅRGANG S. 217-248

At trække tråde • Portræt: Paul Deroose

– landskabsarkitekt i Brugge • Liv & Lys

i Søndermarken • Glorup Gods – beva-

ring gennem fornyelse • Frascatis villa-

er og deres haver • Bogomtale • Summary

GLORUP GODS – BEVARING GENNEM FORNYELSE

Anja Boserup og Anne Galmar

Glorup hovedbygning og spejldam. Foto Anne Schaldemose *Glorup main building and reflecting pond. Photo Anne Schaldemose*

Fra fransk anlæg med sirlige blomsterbede til græssende får mellem forvitrede sandstensvaser. Fra velholdt til tilgroet. Fra barokhave til romantisk landskabshave. Haven på Glorup Gods har gennem sine 250 år haft mange udtryk, men Jardins over 700 m lange lindalléer, der leder gennem haven forbi hovedbygningen og langs spejlbassinet, eksisterer endnu. Og i forsommeren 2013 blev ny ankomstplads i nord, ny hovedsti fra nord til syd, og nyt trappeforløb i havens sydligste del indviet, samtidig med åbningen af kunstudstillingen *Geist Glorup*.

Som supplement til Jardins plan, som var lagt an på, at godsejeren skulle kunne færdes i sin private have, er intentionen med det nye projekt at styrke muligheden for offentlig adgang til haven, uden at ejerens privathed

af den grund forstyrres. Samtidig er det nye anlæg – i modsætning til Jardins klare barokplan – præget af, at vi arbejder i en historisk have, hvor barok og romantik eksisterer side om side, og hvor det eksisterende anlægs topografi og eksisterende træer bliver et vigtigt udgangspunkt for at kunne tilføje nyt. Derfor er placeringen af ankomsten, den 950 meter lange, nye sti og trappen i syd resultatet af en over fire år lang proces, som også har involveret research og historiske analyser, diskussion af arbejdsmetode og forvaltning af kulturarv samt en omfattende registrering af de eksisterende forhold i haven.

Og siden indvielsen har ankomst, sti og trappe været i daglig brug, både af de lokale Svinninge-beboere til gåture, men også af de ca. 3.000 besøgende på den anmelderroste

udstilling *Geist Glorup*. Udstillingen er lukket nu, men tre permanente værker findes stadig i haven: Skulpturen *Gratia* af Karin Lorentzen, der er en integreret del af stiforløbet, Randi og Katrines pavillon *Træ* og Camilla Berners lille lund *Tree Tales*.

Helhedsplanen – et ligeværdigt blik på havens historiske lag

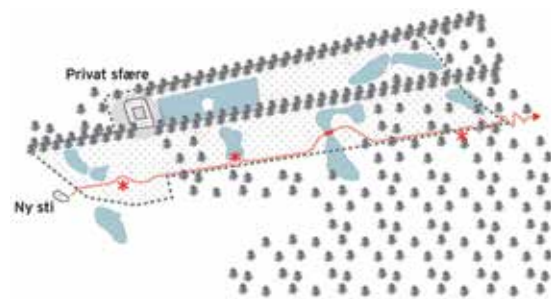
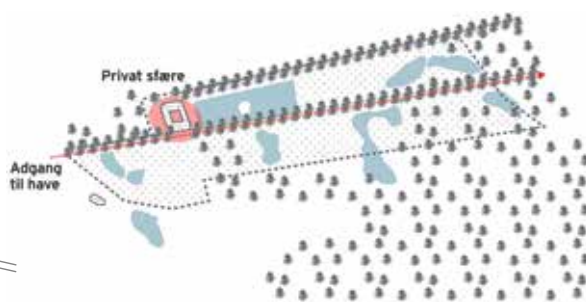
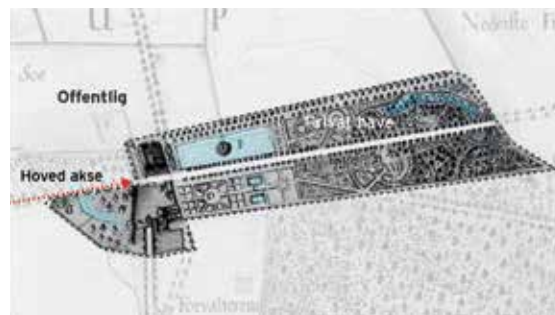
Det første store skridt i arbejdet med landskabet på Glorup var udarbejdelsen af en helhedsplan, der dannede et samlet billede af de eksisterende forhold på stedet anno 2009, og som gennem analyser af både aktuelle og historiske forhold gav en forståelse af stedets kompleksitet, potentialer og udfordringer. Som supplement til vores landskabsarkitektfagligt funderede tilgang til opgaven valgte vi

Ny ankomstplads med frugttræer og parkering, set mod Svinninge Kirke. Foto Foto Anja Boserup/Absolut landskab
 New arrival area with fruit trees and parking, seen toward Svinninge Church. Photo Foto Anja Boserup/Absolut landskab

Diagram over tilgængelighed og privatzone. Øverst Jardins plan 1776, i midten situationen i 2009 og nederst 2013 med ny hovedsti gennem parken

Diagram showing accessibility and private zones. Top: Jardin's plan 1776, middle: situation in 2009 and bottom: 2013 with new main path through the park

at tilknytte en lille gruppe særlige eksperter med fokus på dels kulturarv og kunsthistorie, dels bevaring og fornyelse af eksisterende træer og detil en fotograf til at dokumentere status og proces. Diskussionen i vores tværfaglige gruppe gjorde det tidligt klart for os, at vi skulle være opmærksomme på ikke at lade en enkelt stilhistorisk periode blive styrende, men derimod at give plads til flertydighed – i sporene fra både de enkelte epokers indgreb og de mellemliggende perioders selvgroethed og forfald. For at styrke denne optik valgte vi at supplere vores historiske analyser med en række tematiske analyser – for eksempel af havens mange vandelementer – for derigennem at sikre, at barokhavens spejlbassin og den romantiske haves 'damme' ville blive be-

Stiens forløb skitseret i model. Snorens bevægelser veksler mellem aksens lige stræk og landskabets bløde bevægelser

The course of the path sketched in model. The directional change alternates between the line of the axis and the gentle movement of the landscape

Den nye hovedsti, set i den historiske akse

Foto Alessandro Merati/MIST+grassat

The new main path, seen on the historical axis

Photo Alessandro Merati/MIST+grassat

tragtet og behandlet ligeværdigt i projektet. På samme måde har vi set stisystemet som en sammensmeltning af barokhavens lange lige akser med den romantiske havens snoede stier.

Gennem arbejdet med helhedsplanen blev det desuden tydeligt for os, at vi skulle prioritere en øget offentlig tilgængelighed med en tydelig ankomst. Desuden ville en reetablering af havens system af vandspejl være essentiel for den samlede oplevelse af havens mange historiske lag, ligesom der etapevis skulle ske en fornyelse af den karaktergivende beplantning.

Ankomstpladsen i nord

Den nye ankomstplads er placeret i det nordvestlige hjørne af parken i området med avlsgård, fårestald og gartnerbolig. Området har

'Den hele verden' af Karin Lorentzen står ved muren til det gamle gartneri.
Foto Alessandro Merati/MIST+grassat
'The whole world' by Karin Lorentzen stands by the wall of the old nursery.
Photo Alessandro Merati/MIST+grassat

'Gratia' af Karin Lorentzen er tre store skulpturelle elementer integreret i landskabet og i stiens forløb.
Foto Line Kjær/UMAGE
'Gratia' by Karin Lorentzen consists of three large sculptural elements integrated in the landscape and the course of the path. Photo Line Kjær/UMAGE

tidligere haft karakter af at være en 'funktionel bagside', men danner med sine tidstypiske bygninger fra omkring år 1900 en fin lille helhed, som i projektet vendes til en inviterende forside.

Den eksisterende belægningsflade præciseres og udvides, så den bliver en grusplads omgivet af grønne folde. En ny beplantning af bøgehække organiserer parkeringen og understreger Glorups sammenhæng med landsbyen Svinninge ved at trække sigtelinjerne mod kirken op som en rumlig struktur. Desuden er her plantet grupper af frugttræer, som en påmindelse om, at området her tidligere var godsets dyrkningshave. Den gamle fårestald er gennem en enkel ombygning, tegnet af arkitekt Sophus Søbye, blevet til formidlingsbygning med plads til oversigtskort,

fortællingen om processen og med toilet- og køkkenfaciliteter. Omkring formidlingshuset ligger en ny granitbelægning, som fletter sig sammen med den eksisterende knoldebelægning og skaber god tilgængelighed til og omkring huset.

Den ny hovedsti – barokaksen tilpasset til topografi og beplantning

I forhold til den videre tilgængelighed så vi et behov for en ny nord-sydgående forbindelse, der kunne gribe fat i ankomstpladsen og lede den besøgende ned gennem haven som en mulighed for at opleve havens langstrakte forløb uden at færdes i ejerens privatsfære. Inspireret af Jardins plan fra 1776, der antyder 'en tredje akse' i havens daværende vestlige kant, lagde vi forsøgsvist en ny linje ned

gennem den romantiske have. Linjen kunne blive en mulig 'overvejring' i landskabshaven af et erindret, men nu glemt element fra barokplanen, men skulle samtidig være en linje, der respekterede landskabshavens kvaliteter. Løsningen blev – skitseret med snor i model og afsat med stokke på stedet – en linje, der veksler mellem lange lige stræk fra 'barokaksen' – hvor terrænet og den eksisterende beplantning giver mulighed for det – og slyngede forløb, hvor linjen tilpasser sig landskabets topografi og de eksisterende træer.

Stiforløbets geometri er udarbejdet i tæt samarbejde med billedhuggeren Karin Lorentzen, som også har udført de tre betonskulpturer *Gratia*, placeret i tæt sammenhæng med stien. *Gratia* er det første permanente værk i *Geist Glorup*, kurateret af

Randi og Katrines 'Pavillontræ' er en nutidig follie, inspireret af en historisk konstruktion i haven, som i dag kun findes som erindring. Foto Meriam Nielsen/Umage
Randi and Katrine's 'Pavilion tree' is a contemporary folli, inspired by a historical construction in the park, which today only exists as a memory.
Photo Meriam Nielsen/Umage

Trappen med de 71 trin leder gennem og slugten og over bækken. Forløbet følger landskabet og kun få træer er fældet i forbindelse med anlægget.
Foto Alessandro Merati/MIST+grassat
The stairway with its 71 steps leads through the ravine and over the brook. Its course follows the landscape and only a few trees had to be felled in connection with its establishment. Photo Alessandro Merati/MIST+grassat

UMAGE, som siden 2011 har arbejdet med at aktivere Glorups historie og kulturarv gennem samtidskunst. Karin Lorentzen blev derfor koblet til landskabsprojektet undervejs i processen, da UMAGE kunne se den mulige synergi mellem vores landskabsarkitektfaglige arbejdsmetode og Karin Lorentzens tilgang til at arbejde med skulptur og landskab. Dette fine tværfaglige møde betød for os en stor inspiration i forhold til rumligt at koble den funktionelle sti med de forsænkede kunstelementer, ligesom dialogen undervejs om det at 'placere elementer i landskabet' har været med til at præge hele projektet.

Trappen gennem slugten

Som den sydlige afslutning på stiforløbet ligger trappen, som med sine 71 trin leder igennem slugten og over det lille vandløb. Tilsvarende stien, men i en mindre skala, er trappen et vekslende forløb af lineære stræk, der forholder sig til den nye akse, og kurver, der leder trappen bedst muligt ned gennem terrænet og udenom de eksisterende træer. Trappen er tegnet med udgangspunkt i landskabets overordnede højdekurver og efterfølgende justeret gennem vores afsætning på stedet i samarbejde med tømreren. Et enkelt konstruktivt system og en mulighed for fleksibilitet i antallet af trin har sikret, at trappens forløb opleves som helt integreret i skråningens topografi, så trappen ingen steder ligger mere end 35 cm over terræn, og der i alt kun er fældet tre træer i byggeprocessen.

Foryngelse af beplantning og genetablering af vandspejl

Parallelt med anlægsarbejderne er udført en omfattende registrering og vurdering af den eksisterende beplantning med særlig fokus på en rydnings- og foryngelsesplan for beplantningen i den vestlige del af parken langs den nye sti. Intentionen med rydningsplanen var dels at fælde gamle og 'farlige' træer, dels at tydeliggøre de forskellige karakterer og udtryk i beplantning. Til foryngelsesplanen er der både valgt planter ud fra godsarkivets historiske plantelister og også foretaget nye valg af træer i forhold til vækstforhold og det visuelle udtryk. Der er i alt plantet 30 nye træer i parken, som skal udgøre en ny generation, der på sigt tager over efter parkens nuværende solitære træer.

Glorup Gods, Glorupvej 34, Ørbæk

Bygherre: Jacob Moltke-Huitfeldt Rosenkrantz, Glorup Gods

Realiseret: 2009-13

Landskabsarkitekt: Absolut Landskab i samarbejde med MIST (helhedsplan, projektfase 1)

Konsulenter: Anne Schaldemose, fotograf (dokumentation af status og proces); , kunsthistorikere Bente Scavenius og Hanne Raabymagle; Liv Oustrup, landskabsarkitekt MDL, ph.d. (beplantning); Rikke Stenbro, kunsthistoriker, ph.d. (konsulent på helhedsplan); Karin Lorentzen (geometri vedr. stiforløb); Cowi (tilstandsvurdering af vandet i parken); Lotte Boesen Toftgaard og Line Kjær, kunsthistorikerne/Umage (kuratorer for kunstprojektet Geist Glorup)

Kunstnere: Camilla Berner (Tree Tales), Karin Lorentzen (Gratia), Randi og Katrine (Træ)

Arkitekt: Sophus Søbye (formidlingsbygning)

Entreprenør: Hansson & Knudsen A/S, Skøtts Bygningssnedkeri A/S (tømmerarbejde), Leif Lauridsen, HedeDanmark a/s (plantearbejde)

Anlægssum: 3 mio kr.

Landskabsprojektet er støttet af 15. juni Fonden, Augustinus Fonden, Energi Fyn, Godfred Birkedal Hartmanns Familiefond, Lag-Nyborg

Nyetableret trappeforløb i lærketræ. Foto Line Kjær/UMAGE New stairway in larch wood. Foto Line Kjær/UMAGE

Tilsvarende beplantningen er der foretaget en registrering og analyse af vandets tilstand og 'vandring' gennem parken. Havens mange vandspejl er en vigtig del af parkens karakter, som på grund af ødelagte dræn, tilgroning og alder er blevet mindre tydelig. Intentionen er at genskabe alle vandspejle, og der er derfor igangsat en oprensning af to af parkens søer og en rydning omkring dem, så der fremadrettet bliver kig på tværs af de store søer.

Erindrings, samtidighed – og en ny sti på et historisk fundament

Projektets første faser – helhedsplan, nyanlæg af ankomst og sti, rydning og oprensning af søer er nu veloverstået – men der er stadig langt igen. En væsentlig ambition har været, at helhedsplanen skulle skabe et overblik,

som kan bruges til at sikre, at alle tiltag – små som store – fremadrettet kan understøtte og bevare den havekunsthistoriske rigdom og tidsdybde, som findes på stedet. Den fortsatte sameksistens af spor med forskellige tidsdybde er central for forståelsen af de greb, som her lægges frem.

Vi synes, at vi ofte ser en mere reduktionistisk tilgang til arbejdet med historiske haver, hvor elementer fra én tid, typisk barokken, fremhæves og 'rettes op', og senere tiders tilføjelser fjernes, så anlæg fremstår mere barokke, end de nogensinde før har været, med vægt på at genskabe haver som 'et helstøbt' og afsluttet værk.

I modsætning hertil har vi tilstræbt at arbejde med alle de fysiske spor, vi har kunnet aflæse i landskabet, og med al den erin-

dring, vi har kunnet finde i historisk materiale og i godsets arkiver – for derigennem at forstå havens historiske mangfoldighed. I teamet har vi diskuteret muligheden for at 'finde', 'fremkalde' og fortsætte spor i haven, som i dag er fragmenterede, udviskede eller kun eksisterer som erindrings.

Og netop derfor var det i forsommeren 2013 en stor oplevelse at komme på tilsyn – og med egne øjne konstatere, at den nye sti ikke blot var historisk funderet i Jardins 250 år gamle plan, men også viste sig at være fysisk funderet på en gammel vejkasseopbygning af skærver og teglbrokker.

Anja Boserup, landskabsarkitekt MDL, Absolut Landskab og Anne Galmar, landskabsarkitekt MAA, MDL, MIST + grassat landskab og planlægning